

گسترش نظریه زیسته: راهبردی برای امکان توسعه نظریه جامعه‌شناختی ایران

مرتضی کریمی¹

نظریه سازی، نه از دل نظریات برخواسته از فرهنگ غربی و نه با باستان شناسی نظریات متفکرانی که در قرون گذشته می زیسته اند حاصل می شود. اگر تقلید از متفکران غربی به خاطر متفاوت بودن زمینه های فرهنگی آنها درست نیست، باید گفت شرایط و مناسبات فرهنگی متفکران مسلمان در گذشته نیز به همان میزان، با فرهنگ کنونی غریبه است. از این جهت هر دو این نظریه ها از فرهنگ جاری در ایران «دور» بوده و در مناسبت با شرایط کنونی «ما»، «دیگری» به شمار می آیند؛ اولی به خاطر دور بودن جغرافیایی و فرهنگی و دومی به دلیل دور بودن زمانی. با این وجود، ما برای نظریه سازی و فهم مسایل اجتماعی خود به باز-نگری «نظریات دیگران دور»، یعنی نظریات غربی و نظریات سنتی خود، نیاز داریم. با استفاده از نظریات غربی، می توانیم با ماهیت دنیایی که در آن زندگی می کنیم و بخشی از آن هستیم آگاه شویم. همچنین با پلایش نظریات متفکرانی که در جغرافیای فکری- فرهنگی ما در گذشته می زیسته اند، می توانیم به تبارشناسی ریشه های اجزای فرهنگ کنونی پردازیم. اما آنچه بیش از هر چیز اهمیت دارد، بها دادن به تجربیات زیسته خود نظریه پردازان، و شناخت فرهنگ زنده و جاری در ایران است. حتی هر یک از افراد عادی که در ایران زندگی می کنند، دارای نظریه هستند. تقریباً تمام جامعه شناسانی که در ایران زندگی می کنند نیز دارای چنین نظریه ای هستند. بنابراین، نظریه، چیزی «ساختنی» یا «ساختگی» نیست، بلکه صورت بندی تفکرات زیست شده ما درباره وضعیت ما در جهان است که می توانیم به کمک نظریات دیگران دور به آن انسجام آکادمیک بخشیم.

نظریه زیسته، حاصل حضور جامعه شناس در میدان، و کنش متقابل روایت زیست شده جامعه شناس با روایات زیسته دیگر است. بدون بها دادن به تجربیات فکری و در میان گذاشتن روایات خود و شناخت روایات جمعی، و سپس در نظر گرفتن نسبت خود با دیگران دور، ما نمی توانیم حتی به شناخت درستی از گذشته و آینده و یا روایت های نظریه پردازان دیگر فرهنگ‌ها برسیم یا از آنها بهره مند شویم. برای نیل به این مقصود، توجه بیشتر به روش های مردم شناسانه و کیفی ضروری است.

واژگان کلیدی: نظریه سازی، نظریه زیسته، نظریه دیگران دور، روایت های زیسته.

¹ کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی از دانشگاه تربیت مدرس (mortezakarimi7@gmail.com)